

A Nibelung-ének

Márton László fordítása
(Részlet a fordító jegyzeteivel és magyarázatával)

Harminchatodik kaland

A nagyterem felgyújtása

2078

„Le a sisakokkal!” – szólt Hagen, a vitéz. –
„Én és néhány barátom vagyunk rátok vigyázni kész.
És ha még ránk akarnak támadni Attila hunjai,
királyaimat igyekszem rögtön riasztani.”

2079

Fejét lecsupaszítja a sok derék levente.
A holttesteken ülnek, akiknek halálba mente
és vérük kihullatása az ő kezüktől való.
A vendégek fogadtatása ezért vérfagyraló.

2080

Még az este leszállta előtt a király
úgy döntött, és a királynő, hogy támadni muszáj.
Odavonult hun daliákból húszezer fegyveres,
aki a küzdelemre jó alkalmat keres.

2081

A vendégek ellen keményen kezdődött a harc.
Dankwart, Hagen öccse, akit nem riaszt a kudarc,
felugrott urai mellől, hogy az ajtót védje bármiképpen.
Azt lehetett hinni, meghalt. Visszajött sértetlenül, épen.

2082

Eltartott a kemény harc, míg be nem esteledett.
A vendégek csoportja bátran védekezett

Attila vitézei ellen a hosszú nyári nap során.
Hej, de sok bátor hős feküdt ott kardcsapásaik nyomán!

2083

Ideje ennek a gyilkolásnak volt a nyár napfordulója,
amikor Kriemhilda úrnő lett gyásza megbosszulója
közeli atyafiságán, és meghal szolgáik soka.
Örvendeni Attila királynak többé nem lesz oka.

2084

A hősök napja lepergett. Tudják, nagy a veszély.
Tudják, a gyors halál jobb, ha kínjuk ideje csekély,
mint borzalmas szenvedéssel hosszú gyötrelem.
Megy hát a büszke daliáktól béke iránti kérelem.

2085

Kérték, vigyék oda őket, ahol a hun király mozog.
A három hős, akire tapad rút alvadt vér és páncélmocsok,
kilép a nagyteremből. A hős három király
nem tudja, kinek panaszolja, ami nekik annyira fáj.

2086

Attila és Kriemhilda úrnő a közelükbe lép.
Az ország az övék. A vidékről csődül a hadinép.
Attila: „Mit akartok?” – ilyen szót odavet. –
„Most kéritek a békét? Az most már aligha lehet!”

2087

Olyan nagy a siralmam, amit okoztatok nekem,
hogy veletek béke nem lesz, amíg tart az életem.
Megtöltétek gyerekünket és sok rokonomat.
A feyvernnyugvás, a béke nektek hiú remény marad.”

2088

Felelte erre Gunther: „Megvolt rá az okunk.
Vitézeidtól megölve egész szolgálhadunk

a szálláson. Ugyan már, mivel érdemeltem ezt?
Amikor idejöttem, azt hittem, hogy szeretsz.”

2089

Halljuk ezután az öccsét, Giselhert, a fiatal:
„Attila daliái, már aki meg nem halt,
mit hánytok a szememre? Bűnökből micsodát?
Hazátokba úgy lovagoltam, mint jóbarát!”

2090

Felelték: „Jóságod fejében az a jutalom,
hogy hazánk és az udvar csupa siralom.
Az innenső partot a Rajnán kár volt elérned.
Árvaságba löktétek hazánkat te és a két fivéred.”

2091

Gunther vitéz felelte igen dühösen:
„Ha a kölcsönös gyűlöletből békét hozunk ki közösen,
ti és mi, jövevények, az mindnyájunknak jó lesz.
Nem adtunk okot arra, amit velünk az uralkodó tesz.”

2092

Szól a vendégekhez a gazda: „Károtok és siralmam
nem egyenlítik ki egymást. Irtózatos fájdalom,
a gyász és a gyalázat által arra vagyok ösztökélve,
hogy közületek senki innen ki ne juthasson élve.”

2093

Így szól a hun királyhoz az erős Gerenód:
„Parancsolja hát nektek Isten, hogy meg legyen adva a mód!
Ha minket, idegeneket megöltök, legalább kimehessünk
a szabad levegőre, és ott tisztességgel elessünk!

2094

Ami a végzetünk lesz, történjék röviden!
Pihent harcosaidból kell, hogy még sok legyen.

Mi a harctól fáradtak vagyunk már. Hát akkor öljetek meg!
Ne legyünk martaléka vége-nincs gyötrelmeknek!”

2095

Attila daliái már majdnem megengedték,
hogy a nagyteremből kijöjjön valamennyi vendég.
Ezt meghallotta Kriemhild. Szörnyen dühbe gurult.
A vendégekkel a béke még létre sem jött, már felborult.

2096

„Na nem, ti hun vitézek! Amit ti szeretnétek,
azt, hűségetekre mondom, bizony, hogy ne tegyétek!
Ne hagyjátok kijönni a bosszúvagyó gyilkosokat,
különbön rokonaitokból láttok meghalni sokat!

2097

Ha senki közülük nem marad, csak Ute három fia,
három nemes fivérem, és ha sikerül a szabadba jutnia,
és lehül mindhármon a páncél, végeteket előre látom.
Bátrabb lovagok még sohasem éltek ezen a világon!”

2098

Szólt az ifjú Giselher: „Nővérem, te drága!
Idejöttem a Rajna mellől, és letört bizalmam ága.
Miért hívtál erre a földre, ahol a végzetem rám talál?
Mivel érdemeltem, hogy a hunoknál érjen a halál?

2099

Nem voltam hűtlen soha hozzád, nem bántottalak sosem.
Amíg ide lovagoltam, hajtott az a hiszem,
hogy a jóakaróm vagy, nővérem, te drága!
Testvéreidet ne engeddd, hogy a hunok kardja levágja!”

2100

„Nincs kegyelem. Neked sincs. Kegyelmet én se kaptam.
Hagen cselekedetétől én a földre roskadtam.

Béke nem lehet addig, míg életemnek el nem jön a vége.
Mindnyájan lakolni fogtok!” – mondta Attila felesége. –

2101

„De ha Hagent nekem most kiadjátok túszy gyanánt,
hajlítható leszek én is megmaradásotok iránt.
Hiszen a fivéreim ti vagytok, közös anya gyermekei.
Szavam a békülésre a hun hősoket hátha ráveszi.”

2102

„Ettől őrizzen Isten!” – Gernot így beszél. –
„Abból, akik ezren vagyunk itt, jobb, ha egy sem él,
és itt vész az atyafiságod, semhogy túszy adjunk
egyetlenegy vitézt is. Ebben maradjunk!”

2103

„Ránk úgyis a halál vár!” – Giselher mondja ezt. –
„Kezünk lovagi fegyvert, míg élünk, el nem ereszt.
Aki velünk vívni szeretne, annak mi készen állunk.
Barátomnak nem leszek árulója. Inkább jöjjon halálunk!”

2104

Szól Dankwart – ne higgye senki, hogy hallgatásba merül –:
„Hagen, a bátyám nincs egyedül.
Akik a békét megtagadják, miatta megkeserülnek.
Szavaim – világosan beszélek! – fülüket el nem kerülnek.”

2105

Szól erre a királynő: „Hősök, nagy dolgot bízok rátok!
Rohanjatok fel a lépcsőn, hogy sérelmeimet megbosszuljátok!
A jutalmatok olyan lesz, amilyen érdemetek!
Hagennek a rátartiságért busásan megfizetek!”

2106

Aki odabent van, annak ásunk pokoli vermet!”
Szól, hogy lángba borítsák a négy sarkán a termet.

„Minden sérelmeimnek méltó bosszúja ez!”
Attila sok lovagja Kriemhild szavának érvényt szerez.

2107

Akik még kint rekedtek, azok is bezavarva
kardokkal és gerellyel. Ez torkollt hangzavarba.
Nem akar elkülönülni a szolgától a fejedelem.
Megtörni az egymás iránti hűséget? Nem, sohasem!

2108

Felgyújtani adja parancsba a termet Attila felesége.
Gyöttri a daliákat a lángnyelvek hőisége.
A széltől lángra kap már az egész épület.
Azt hiszem, hadinépet nem fogott még el ilyen nagy rémület.

2109

Odabent kiabáltak: „Jaj nekünk, nagyon nagy baj van!
Bár inkább odavesznénk csatában, viadalban!
Ha Isten nem segít meg, mindnyájan meg kell halnunk!
A királynő a haragját oktanul tombolja ki rajtunk!”

2110

Egyik szól odabentről: „Mindnyájan meghalunk!
Mit ér a szép fogadtatás, amelyben a királytól részesült hadunk!
Ebben a hőségben a szomjtól magamat hányom-vetem.
A nagy szorogattatásban mindjárt kialszik életem.”

2111

Tronjei Hagen így szól: „Ugye mindenki jól ért?
Akit gyötör a nagy szomj, nem tehet mást: igyon vért!
Ilyen hőség közepette a vér jobb, mint a bor.
Számunkra már nem kerülhet ennél jobb dologra sor.”

2112

Akkor az egyik levente egy hullához térdepel.
Sisakot, lecsatolva, a nyílt sebhez emel.

Mohón kortyolni kezdi a vért, a sebből folyót.
Akármilyen szokatlan, még nem ivott ennyire jót.

2113

„Hagen úr, jutalmazzon Isten” – mondja a kimerült –,
amiért tanácsod által ilyen jó italom került!
Ritkán esik, hogy ehhez fogható borra szert teszek.
Ha még élek egy kicsinykét, neked hálás leszek.”

2114

Hallván a többiek mind, hogy társuk iszik ennyire jót,
ők is szürcsölni kezdik a vért, a sebekből folyót.
Ettől a kimerültek nyernek újult erőt,
és ez gýaszba borít majd szeretteik miatt sok drága nőt.

2115

A kigyulladt nagyterembe folyton hull a parázs.
A vitézek számára a pajzsuk az egyetlen takarás.
A füst és a hőség további gyötrelmet okoz.
Azt hiszem, hősökre nézve kint ennyire semmi sem fokoz.

2116

„A fal mellé húzódjatok le” – Hagen bölcsessége igen tág –,
„hogy ne hulljanak sisakotokra a lángoló gerendák!
Ne törődjetek azzal, ha belegázoltok a vérbe!
Hívott minket a királynő borzalmas ünnepélyre!”

2117

Ilyen kínok közepette töltik az éjidőt.
A költő, a bátor őrt áll az ajtó előtt.
Hagen hadbeli társa pajzsára támaszkodik.
Figyeli, hogy Attila népe milyen új gázságra vetemedik.

2118

Ekkor így szól a dalnok: „Vonuljunk a terembe!
A hunok majd meglepődnek, minket magukkal látva szembe,

mert azt hiszik, hogy a tűztől már meghaltunk mi mind,
de a helyünkön leszünk még, és rajtuk ütünk megint!”

2119

Szól burgund születésű Giselher gyerek:
„Azt hiszem, hajnalodik már. Fújnak hűvös szelek.
Adja Isten az égben, hogy megmaradjon életünk!
Nővérem, Kriemhilda úrnő rúti ünnepet rendezett nekünk!”

2120

Szól az egyik levente: „Látom, virrad a nap.
Jobbra fordulni sorsunk alkalmat úgyse kap,
így hát fegyverbe, hősök! Védjétek magatokat!
Attila neje hamarosan újabb csapásokat osztogat!”

2121

Azt hiszi a király úr, minden vendég halott.
Az ostrom és a tűzvész ilyen módon hatott.
Pedig odabent még van élve hatszáz derék vitéz.
Uralkodóért senki sincsen inkább küzdeni kész.

2122

A kiküldött felderítők látják világosan,
hogy sok idegen él még, akármilyen hatalmasan
pusztították a hunok őket, nagyurat és közvitézt.
Ott állnak a teremben épen, túlélve az eddigi véaszt.

2123

Kriemhildának jelentik: sokan élnek töretlen.
Azt mondja a királynő: „Teljesen lehetetlen,
hogy túlélhesse bárki a tűzvészt, a rájuk szakadót.
Én inkább hiszek abban, hogy minden burgund halott.”

2124

Még szeretne élve maradni a három király és a hadinép,
ha valaki szóba állna velük valamiképp.

Csakhogy megegyezésre hajló hun nagyúr nem akad.
Így hát meghalni készek. Bosszújuk is ebből fakad.

2125

Amikor virrad a hajnal, kemény küzdelem
indul. A daliáknak ez nagy veszedelem.
A bátor lovagokra lőnek gyilkos gerelyt.
Ők meg lovagi módon védekeznek e helyt.

2126

Attila daliái el vannak tökéelve,
hogy Kriemhild jutalma végett nem hagynak burgundot élve,
továbbá teljesítik a király parancsait.
Sokat ez a törekvés a halálba hajít.

2127

Csodákat lehet mesélni jutalom-ígéretekről.
Kriemhild arany-adománya pajzs-öbölnyire megnől.
Mindenkinek osztogatja, aki csak kér belőle.
Nagyobb díjat sohasem ért még ellenségnek a bőre.

2128

A király parancsára kardot szegez egy jókora sereg.
Kiáltja Volker, a bátor: „Itt is vannak ám emberek!
Ránk támadó hősök nekem még sosem tetszettek annyira,
mint akik vérünk által vágyakoznak a király aranyaira!”

2129

Számosan ezt kiáltják: „Ti hősök, közelebb!
Pusztulásunk ideje így lesz minél rövidebb!
Meghalni itt csak az fog, aki halált érdemel!”
Legtöbbjük gerelyektől átluggatott pajzsot emel.

2130

Mit mondjak egyebet még? Ezerkétszáz vitéz,
az ellenséggel kiállva, kemény harcot intéz.

A vendégek sebei lehűtik a forró harci vágyat.
Mebékélésre nincs mód. Folyik a vér a bágyadt

2131

testekből, a sebekből. A legtöbbjük halálos.
Barátját sok olyan siratja, aki maga is káros.
Minden levante meghalt. A királynak nincs már vitéze.
Nagy a rokonság siralma az elesettekre nézve.

Jegyzetek

A felgyújtott nagyteremben zajló eseménysor a világirodalom legborzalmasabb jelenetei közé tartozik, nem utolsósorban sokrétűsége és nagyszabású volta miatt. Mai szemmel nézve egyesíti a fekete romantika vérhömpölygetését a posztmodern katasztrofista vagy totális háborús víziókkal. Mindezekon pedig átsejlik az archaikus borzadály, az ókorban közsímet *neküia*, azaz alvilági halotti áldozat, a holtak vért szűrősző árnyaival. A Szerzőnek még az is fontos, hogy a kollektív pusztulást a nyári napfordulóra időzítse, amikor a fejedelmi udvarokban a legpompásabb vigasságokat tartották.

Megszokhattuk már, hogy a műben az épületek és helyiségek epizódról epizódra, kalandról kalandra változnak. A harmincnyedik kalandban például hétezer holttestről olvasunk, vagyis a nagyteremnek igen magasnak kellett lennie, hogy ennyi test feltornyozva elférjen benne, a lépcső pedig valószínűtlenül széles, ha ennyi hullát lehajíthatnak rá a burgundok. Ezúttal viszont nem a méretek a fontosak, hanem az, hogy a nagyterem külön épület a királyi várnegyeden belül, és hogy zsúppal, náddal vagy zsindegyel van fedve (máskülönben nem lehetne felgyújtani), viszont kőből vannak a falai (máskülönben a burgundok nem találnának éppen a fal mellett menedékhelyre). Különös kontrasztot alkot a rendíthetetlen bajtársi hűség, amelynek köszönhetően Hagent akkor sem adják ki Guntherék, ha ezáltal esetleg megmenekülhetnének, valamint a testvéri szeretet teljes felmorzsolódása, amely Giselher és Kriemhild párbeszédében érhető tetten. Az olvasónak azon is egyre többet kell gondolkodnia, hogy „a király” (der kunec) megnevezés az adott helyzetben kit is jelent, Attilát-e vagy Gunther – miközben a két fejedelmi személy pozíciója közti különbség nagyobb már nem is lehetne.

2085

páncélmocsok, „harnaschvar”: verejték, por, kenőzsír és rozsda keveréke.

2086

csődül a hadinép: a hunok folyamatosan kapnak erősítést, a kimerült burgundok viszont nem számíthatnak semmilyen utánpótlásra.

2092

a gazda: Hunnia gazdája, Attila.

2095

béke, „*der vride*”: nem békekötést, hanem bármiféle megállapodást jelentene, ha sor kerülhetne rá. Ám Kriemhild számára fontos, hogy semmiféle „*vride*” (fegyverszünet, feltételekről szóló tárgyalás, szabad elvonulás) ne jöhessen létre.

2097

lehül (...) a páncél: a mű egyik különösen hátborzongató mondata. Kriemhild elszólja magát: akaratlanul is elárulja, hogy már a nagyterem felgyújtását tervezi.

2100

Hagen cselekedete: most már nemcsak Siegfried, hanem a gyermek Ortlieb meggyilkolása is Hagen lelkén szárad.

2116

fal mellé: a nagyterem kigyulladt tetőszerkezete középpütt beomlik. A fal melletti sáv aránylag biztonságos.

2121

király úr: Attila.

uralkodó: Gunther.

2127

pajzs-öböl: a pajzs közepén levő bemélyedés. Mércének is használták, főleg zsákmányolt kincsek elosztásakor.

2128

a király: Attila.

2130

ezerkétszáz vitéz: a 2102. strófában ezerről, a 2121. strófában csak hatszázról van szó. Ahogy a nagyterem alakja és mérete, úgy a hunok ellen harcoló burgundok létszáma is változik.

2131

a király: Gunther.